

# ГРОМАДЯНСЬКО-ПОЛІТИЧНІ ТА НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕТНІЧНИХ ПРОЦЕСІВ У ГАЛИЧИНІ, НА БУКОВИНІ ТА ЗАКАРПАТТІ НАПРИКІНЦІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Георгій Кожолянко

УДК 323.1+316.42](477.83/.87)

У статті досліджено громадянсько-політичні, науково-теоретичні аспекти етнічних процесів на західних українських землях (Галичина, Буковина, Закарпаття) наприкінці ХІХ – на початку ХХІ ст. Піддано науковій критиці публікації політичного спрямування, у яких стверджується, що русини – окремий (четвертий) східнослов'янський народ. Доведено, що русини (руснаки) – це українці. У студії використано археологічні (Б. Тимошука, Л. Михайлини, С. Пивоварова) й історичні (Л. Нідерле, Й. Г. Коля, К. Делямара) дослідження, де зазначено, що русини є українцями.

**Ключові слова:** громадськість, політика, наука, історія, русини, українці, право, публікації, журнали, газети.

Civil-political and scientific-theoretical aspects of the ethnic processes in the Western Ukrainian lands (Halychyna, Bukovyna, Transcarpathia) in the late XIXth – early XXIst century are investigated in the article. The published works of political orientation, where it is affirmed, that Rusyns are separate (the fourth) East Slavic nation, are subjected to the scientific criticism. It is proved, that Rusyns (Rusnaks) are Ukrainians. The archaeological (by B. Tymoshchuk, L. Mykhailyna, S. Pivovarov), historical (L. Niderle, Johan-Georg Kohl, K. Delamar) works, where it is indicated that Rusyns are Ukrainians, are used in the investigation.

**Keywords:** the public, politics, science, history, Rusyns, Ukrainians, law, published works, magazines, newspapers.

З початку 90-х років ХХ ст., часу проголошення і відновлення незалежної української правової держави та відкритого громадянського суспільства, у центрі уваги опинилася людина, її права і свободи, честь і гідність. Серед найважливіших громадянських прав є право на життя і свободу, на свободу думки, одержання й поширення інформації, на вільний вибір місця проживання в межах України, виїзд за кордон та повернення додому, на вільне визначення своєї етнічної належності тощо. Усі вони забезпечуються Конституцією і законодавством України, що перебувають у відповідності із Загальною декларацією прав людини, Європейською конвенцією з прав людини та іншими міжнародними актами.

В умовах незалежної України постали різні сили, які взялися за реанімацію політичного русинства. На сторінках журналів і газет, як в Україні, так і в сусідніх країнах, на початку ХХІ ст. з'явилася низка публікацій політичного спрямування, де стверджу-

ється, що русини – це окремий, четвертий, східнослов'янський народ. Українців краю почали знову називати русинами й окремим слов'янським народом представники Спілки угорської культури Закарпаття, місцева та зарубіжна угромовна преса, деякі польські, чеські, словацькі та російські політики й газети. Ряд авторів нагромаджують одне за одним такі антинаукові твердження, як: «Якщо навіть Закарпаття й входило колись до складу Київської Русі, це аж ніяк не є підставою для ідентифікації русинів з українцями»; «Доводити майже безпідставно, що русини – це ті ж українці, які, поки що, нібито, не усвідомили себе представниками великої і славної нації»; «Термін “русин” вживається не лише для назви народності чи національності, але й цілого народу»; «Термін “українець” – це громадянин України».

Громадянські, політичні та науково-теоретичні аспекти етнічних процесів на Буковині кінця ХІХ – початку ХХІ ст. дискутуються

на сторінках журналів і газет. Автори статей про існування русинів як окремого етносу, не добираючи слів, невміло користуючись термінологією, не розуміючи поняття «етнос» та його структури, з позицій колишньої однодумності й політичної прихильності, ведуть дискусію щодо етнічних процесів ХХ ст. у Галичині, на Буковині й Закарпатті. У ході цієї дискусії запанували пристрасті, знайшли вираження політичні симпатії і антипатії, партійно-політичні інтереси різних країн.

У Галичині, на Буковині й Закарпатті сплелися геополітичні інтереси країн Центральної й Східної Європи (Угорщини, Румунії, Польщі, Росії), у яких колишній комуністичний режим мав сильну партійно-радянську номенклатуру в особі російськомовних закарпатських, галицьких і буковинських маргіналів, значної групи російськомовної військово-ветеранської знаті та україномовного чиновництва, яке, демонструючи відданість радянському режиму, одружувалося на представницях пануючої до 90-х років ХХ ст. російської нації.

Русини, які входили до Угорської держави, доволі швидко мадяризувалися. Це засвідчив англійський історик А. Петерсон, який подорожував Угорщиною в 60-х роках ХІХ ст. Він відзначав, що серед угорців є багато мадяризованих русинів, які сповідують грецьку віру й богослужбу ведуть старослов'янською мовою. У 1840 році таких угорців нараховувалося 115 099 осіб, з яких понад 100 тис. проживало на русинській етнічній території. Соціологічне опитування 1991 року засвідчило, що в межах Закарпатської області угромовними русинами вважає себе 1,2 % загальної кількості населення краю, тобто понад 18 тис. осіб [15, с. 11].

Відомо, що центр індоєвропейської культури (арійської) як прабатьківщини слов'янства — це Подунав'я. Тут уже за декілька тисячоліть до трипільців існувала держава Аратта, кордони якої сягали Дунаю і Карпат на заході, а на сході — Дніпра [21; 19, с. 80, 84—85]. Відповідно до цього погляду на питання етнічності давнього населення України,

слов'яни — прямі нащадки найдавнішої у світі держави Аратти — країни землеробів, яка виникла на широких просторах від малоазійської Анатолії до східноєвропейського Подніпров'я в 6200 році до н. е. Лісостепова Аратта стала ядром формування індоєвропейських народів. Перші самоназви слов'ян — оріяни, енети, скототи, русени [20, с. 228].

Наукові дослідження доводять, що в ІХ—Х ст. на Буковині жили племена хорватів [9; 14; 16; 17]. Такої ж думки дотримується й відомий славіст Л. Нідерле, вважаючи, що хорвати жили на великій території, яка охоплювала і Галичину, і Буковину [13, с. 155].

У ІХ ст. територія Буковини, з переважно слов'янським населенням, була частиною Київської Русі. У складі давньоруських князівств Буковина перебувала до середини ХІV ст.

Про етнічний склад населення Буковини свідчать результати археологічних досліджень та писемні джерела. У цей період (ХІІ—ХІІІ ст.) на терені краю були здебільшого давньослов'янські селища й городища [4, с. 44]. Тільки починаючи з ХІV ст., у знахідках представлені західнороманські елементи [16; 17, с. 26].

Незважаючи на те, що сильна волосько-молдавська хвиля колонізації в часи входження Буковини до складу Молдавського князівства (ХІV—ХVІІІ ст.) призвела до значного зростання в краї кількості романського етнічного елементу, ще в середині ХVІІ ст. українське населення переважало не тільки в північній частині Буковини, але й у деяких її південних місцевостях, зокрема в Сучавському окрузі [22, арк. 2—18].

Згідно з переписом 1774 року, українці становили 69 % усього населення краю [29, S. 89].

Впровадження нового етноніма «українці» почалося на сході Австро-Угорщини лише наприкінці ХІХ — на початку ХХ ст., але процес цей відбувався повільно і спочатку охоплював тільки освічені верстви населення — педагогів, юристів, чиновників, інженерів і лікарів, а також студентів, семінаристів, частину греко-ка-

толицьких і православних священників і особливо гімназистів та школярів [2, с. 47–48].

Про українців-русинів Буковини, про видатних діячів українсько-русинської культури кінця XIX ст. написано чимало, зокрема про Юрія Федьковича, Василя Козарищука, Володимира Шухевича, Івана Франка, австрійсько-буковинського історика й етнолога Раймунда Фрідріха Кайндля.

У середині 90-х років минулого століття О. Вінтоняк написав книгу «Україна в описах західноєвропейських подорожників другої половини XVIII століття» [3], де вміщено матеріали про українців німецького вченого Йоганна фон Енгеля, німецького письменника і мандрівника Йоганна Георга Коля, французького дослідника і політика Казимира Делямара та ін. Зокрема, за спостереженням відомого німецького вченого та мандрівника, основоположника антропогеографії Й. Коля, який 1838 року подорожував Україною, русини Галичини та Буковини «є малоруським родом, спорідненим з малоросами, козаками й українцями в тій самій мірі, як баварці споріднені із саксонцями» [28]. Й. Коль також відзначав, що етнічна близькість русинів з росіянами значно менша, і це можна побачити, спостерігаючи за мовою, а також порівнюючи народний одяг та особливості побуту.

Німецький мандрівник констатував: «Їхня мова, звичайно, суттєво відрізняється від великоруської, і це є чимось більш значущим, аніж відмінність діалектів. Проте ми усе ж таки дуже часто розмовляли з ними російською мовою. Малороси з Поділля і Київщини розуміються з ними, як брати... Неабиякі відмінності російських і рутенських кожухів, мабуть, передають приблизний масштаб розрізнення обох народів в одязі, характері та мові» [28, S. 55]. Й. Коль зауважив на відмінностях між українцями різних українських земель, водночас він відзначив набагато суттєвішу різницю між русинами та росіянами, які вважав окремими етносами.

Щодо висловлювань К. Делямара про українців, то 1869 року він опублікував пе-

тицію, адресовану Законодавчим зборам Франції, у якій ішлося, зокрема, про те, щоб одну з кафедр Коледжу де Франс назвати кафедрою слов'янських мов і літератур, де ознайомлювалися б не тільки з російською мовою і літературою, але й з мовами і літературами інших слов'янських народів, у тому числі українською [1, с. 49].

К. Делямар писав про відмінності між русинами (українцями) і московітами (росіянами): «Живучи між Московією та, власне кажучи, Польщею, рутенці, яких одних стосувалися назви “руси” (Russes) і “русини” (Rusines), були поневолені в минулому столітті московітами, і народ-завойовник сам на себе поширив ім'я переможеного народу, щоб надати собі позірних прав на володіння ними. Через це слова “руси” (Russes) і “московіти” видаються нам сьогодні синонімами, тоді як насправді вони є цілком різними для історика» [23, р. 2].

В офіційних документах Австрії останньої чверті XVIII – початку XX ст. для позначення українців Буковини послуговувалися онімеченим латинським терміном «рутени» («Ruthenen») [24].

З формуванням і розвитком українського національного руху наприкінці XIX ст. та інтенсивних етноконсолідуючих процесів в Україні в першій половині XX ст. етнонім «русини» зникає, залишаючись у вжитку лише невеликої частини українців Закарпаття (менше 1 % населення Закарпатської області) [4–7].

До початку XX ст. «русинами» («русинами») називало себе українське населення і Буковини, яке у XX ст. повністю перейшло на сучасний етнонім — «українці», а колишнього терміна «русини» нині не зафіксовано. Із цього приводу буковинський політолог І. Буркут писав: «Коли відбувається консолідація нації, то на зміну старим етнонімам часто приходять новий» [2, с. 47–48].

Відповідно проблема русинства є актуальною через низку зовнішніх і внутрішніх українських чинників, які потребують наукового вивчення та аналізу.

Найперше потрібно відзначити те, що в етнічній історії українців упродовж багатомісячного періоду відбувалися складні процеси, зумовлені як історичними, так і географічними факторами. Зокрема, Карпатські гори були природною перепорою нормального спілкування між українцями, які заселяли рівнинну частину, прикарпатські й гірські терени, з огляду на що виникали і закріплювалися певні відмінні риси в традиційній культурі, мові і навіть у ментальності.

Значну роль у формуванні особливих рис культури і побуту західноукраїнського населення відігравали політичні фактори. Упродовж кількох століть, до середини ХХ ст., західноукраїнське населення перебувало у складі різних держав (Австрії, Угорщини, Польщі, Румунії), і під асиміляційним впливом пануючих у цих країнах етносів поступово формувалися відмінності в культурі, що було причиною прояву нібито окремої етнічної свідомості.

У той час коли відбувалася консолідація і формування української нації, окремі групи українців затримувалися у своєму національному розвитку. Відповідно, у цих груп українців спостерігалася і збереження колишнього етноніма — «русин».

Державні кордони утруднювали спілкування між жителями Центральної та Західної України. Більшість населення в ХІХ ст. на українських теренах складала селяни, які переважно жили замкнутим життям у своїх населених пунктах і мало спілкувалися з мешканцями віддалених сіл і міст. Усе це призвело до формування відмінностей у культурі й діалектах української мови.

Відповідно, на певній різниці в культурних чинниках прагнуть «грати» окремі політичні сили з явною або прихованою метою.

На думку українських дослідників, політична «проблема русинізму», штучно створена для майбутнього порушення територіальної цілісності України, послаблення внутрішньої єдності української нації, особливої гостроти набула в 90-х роках ХХ ст. та в першому де-

сятилітті ХХІ ст., власне після набуття Україною незалежності.

На початку ХХІ ст. проблема політичного русинізму стала предметом дискусій політиків, громадських діячів, журналістів та науковців як в Україні, так і поза її межами — у Словаччині, Польщі, Канаді, Росії, Сербії, Молдові. Частина дискутантів захопилася реанімацією ідеї «політичного русинства» галицьких, закарпатських та буковинських москвофілів другої половини ХІХ ст., за якою проголошувалося існування окремої русинської нації і пропонувалося створення власної держави («Русинська держава») на території Закарпатської області України та прилеглих до неї земель Словаччини, Румунії, Угорщини, а також Польщі та Сербії. Чимало науковців (О. Мишанич, М. Тиводар, О. Турій, М. Мушинка, І. Буркут та ін.) стали на шлях об'єктивного висвітлення русинської проблеми [2; 11; 15; 18; 30].

У 90-х роках минулого століття, уже в умовах розвалу Радянського Союзу, науковці Інституту етнології і антропології АН СРСР, на догоду проімперським та проросійським шовіністичним силам, почали запевняти, що «русини — поняття одного роду з росіянами, українцями й білорусами», а не частина якогонебудь із цих народів.

Російські вчені (М. Васильєв та ін.) стверджували, що етноси існують лише тому, що їхні члени усвідомлюють свою культурну близькість і протиставляють себе іншим аналогічним групам. Однак усвідомлюють свою культурно-побутову близькість і протиставляють себе іншим не лише етноси, а й субетноси, локальні етнографічні групи, мешканці одного села жителям іншого, а в межах села це протиставлення існувало на рівні хуторів і навіть вулиць.

На Буковині, наприклад, таке протиставлення інколи набувало навіть конфронтаційного характеру: молодь одного села вступала в бійки з молоддю сусіднього, придумували різні образливі назви для мешканців сусідніх сіл, перешкоджали одруженню з вихідцями

з інших сіл (села були переважно ендогамними); неохоче пропускали через село чужинців; висміювали й кепкували зі звичаїв, традицій і родинно-сімейного життя своїх сусідів. Наприклад, у с. Топорівці, що розташоване в Буковинському Прутсько-Дністровському межиріччі, ще й донині негативно ставляться до одруження хлопців або дівчат села з представниками інших сіл і регіонів. Матеріали етнографічної експедиції Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича від 80–90-х років ХХ ст. засвідчують значну кількість таких протистоянь на Буковині між жителями, переважно молоддю, сусідніх населених пунктів [8, с. 12–13].

Відчуваючи слабку аргументованість доказів «русинського народу», або «руського багатонаціонального народу», прибічники виокремлення русинів-українців в «інший» народ або приєднання його до російського народу останнім часом заговорили про менталітет як визначальну рису етносу. Не знаючи традиційної народної культури русинів-українців, а тим більше народної культури національних і етнічних меншин, не бажаючи докладати зусиль до її вивчення, вони почали вести мову про якісь особливі ознаки ментальності населення регіонів Галичини, Буковини та Закарпаття. Лунають твердження про національну й соціальну психологію буковинців і галичан; про те, що русини завжди були лояльними до влади, терпіли навіть надзвичайно негуманні режими, не розвалили ще жодної держави; про центральноєвропейський культурно-психологічний менталітет тощо. Висуваючи тезу про «центральноєвропейський менталітет», прибічники русинського народу вважають, що русини повинні розвинути інтерес до власної локальної держави.

Однак прибічники «русинського народу» займаються підтасовкою, коли державно-політичну чи громадянську ментальність прагнуть трактувати як етнічну. Засади етнічної поведінки нерозривно пов'язані з етнічними спільнотами, тобто з етносами-народами та

їхніми етнотериторіальними ареалами. Відомо, що кожен народ має свою етнічну самосвідомість, у якій виявляються його етнічні риси. Вона захищає народ від асиміляції, стимулює розвиток етнічних рис культури. Етнічна свідомість проявляється як на суспільному, так і на індивідуальному рівнях, фіксуючи культурну єдність членів етнічної спільноти.

Чи наявні в русинів-руснаків (за етнонімами ХІХ ст.) Буковини відмінні від українців визначальні риси духовної, матеріальної культури та побуту, які б спонукали до виділення їх в окремий етнос?

Р. Ф. Кайндль у праці «Етнографічні рейди у Східні Карпати» вказував на спільність мови, одягу, харчування, житла, звичаєво-обрядової культури русинів Карпат з українцями Прикарпаття [25, S. 245]. Зокрема, характеризуючи народну архітектуру русинів Буковини, він писав: «За своїм облаштуванням селянські садиби Буковини і Галичини дуже подібні. Житловий будинок (хижа) тут, як і там, переважно складається з трьох частин: через вхідні двері хати потрапляєш у сіни (“хороми”), звідси, по праву руку, — у кімнату-“хижу”, а по ліву руку, — у комору. Остання може бути відсутньою, у такому випадку хата має два приміщення» [26]. Далі він подав опис будівництва та інтер'єру русинської хати, порівнюючи її з хатою українців Прикарпаття, відзначаючи подібність у конструктивних типах і способах зведення.

Щодо самої назви «руснак» Р. Ф. Кайндль писав: «Виправдовується, висловлене мною в іншому місці, що назва “руснак” є єдиною народною для українців. Усі українці в низинах і в горах, на Буковині, у Галичині й Угорщині, називають себе руснаками» [27].

Таким чином, дослідження і науковий аналіз засвідчують, що русини (руснаки) — це українці (етнічна група українського народу). Політичну «проблему русинізму» було штучно створено для майбутнього порушення територіальної цілісності України, для послаблення внутрішньої єдності української нації.

## Джерела та література

1. Брицький П. Дослідження України вченими Європи у період середньовіччя і новий час. *Приятель українців. 150 років від дня народження Р. Ф. Кайндля: зб. наук. праць*. Чернівці, 2017.
2. Буркут И. Историческая судьба галицкого и буковинского русинства. Финал. *Русин*. 2008. № 3 (17).
3. Вintonяк О. Україна в описах західноєвропейських подорожників XVIII століття. Львів ; Мюнхен : Дніпрова хвиля, 1995.
4. Кожолянко Г. Етнополітичні процеси в Україні на початку XXI ст.: проблема політичного русизму. *Збірник наук. праць Національного науково-дослідного інституту українознавства та всесвітньої історії*. Ужгород, 2011. Т. 27.
5. Кожолянко Г., Кожолянко О. Дослідження етнополітичних процесів: русини, руснаки, українці. *Народна творчість та етнологія*. 2011. № 1.
6. Кожолянко Г. К. Науково-теоретичні аспекти «політичного русинства» західноукраїнського регіону на початку XXI століття. *20 років незалежності України: здобутки, втрати і стратегії майбутнього : матеріали XI Науково-практичної конференції*. Київ, 2011.
7. Кожолянко Г. Українці-русини Галичини і Буковини: історія – сучасність. *Науковий збірник Музею української культури у Свиднику*. Свидник, 2011. Т. 26.
8. Матеріали етнографічної експедиції Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Етнографічний музей ЧНУ. 2009. Т. 2.
9. Михайлина Л. П. Населення Верхнього Попруття VIII–X ст. Чернівці, 1997.
10. Мишанич О. В. Карпаторусинство, його джерела й еволюція у XX ст. *Карпатська Україна*. 1992. 19 лист.
11. Мишанич О. В. Карпати нас не розлучать. Ужгород, 1993.
12. Німецький вчений Йоганн Коль про Буковину та Галичину в середині XIX ст. Чернівці, 2007.
13. Нидерле Л. Славянские древности. Москва, 1956.
14. Пивоваров С. Християнські старожитності в межиріччі Верхнього Пруту та Середнього Дністра. Чернівці, 2001.
15. Тиводар М. Історія русинів. *Срібна земля*. 1994. 29 січ.
16. Тимошук Б. О. Північна Буковина – земля слов'янська. Ужгород, 1969.
17. Тимошук Б. О. Шипинська земля за археологічними даними. *Сучасне і минуле Північної Буковини*. Київ, 1973.
18. Турій О. Галицькі русини між москвофільством і українством (до питання про так зване «старорусинство»). *Третій Міжнародний конгрес україністів (Харків, 26–29 серпня 1996 р.)*. Харків, 1996. Ч. 1.
19. Шилов Ю. Джерела витоків української етнокультури. Київ, 2002.
20. Шилов Ю. Край ушедших лет. Киев, 2004.
21. Шилов Ю. Прародина ариев. Киев, 1995.
22. Державний архів Чернівецької області, ф. 1, оп. 1, спр. 23.
23. Delamarre C. Un peuple Evropeén de quinze millions oublié devant L'histoire. Petition au Senat de L'Empire demandant une réformе dans l'enseignement de L'histoire. Paris, 1869.
24. Die Oesterreichische-ungaraische Monarchie in Wort und Bild. Bukowina. Wien, 1898.
25. Kaindl R. F. Ethnographische Streifzuge in den Ostkarpathen. Beitrage zur Hausbauforschung in Oesterreich. Wien, 1898.
26. Kaindl R. F. Haus und Hof bei den Rusnaken. *Globus*. 1897. № 71.
27. Kaindl R. F. Der Festkalender der Rusnaken und Huzulen. Czernowitz, 1896.
28. Kohl J. G. Reisen im Inneren von Russland und Polen. Die Bukowina, Galizien. Dresden ; Leipzig, 1841.
29. Martinowicz I. Historische Zeugnisse uber dieaaltesten Beherscher und Einwohner der Bukowina in der Moldau. Czernowitz, 1887.
30. Mušinka M. Rusíni-Ukrajinci – jedna národnost'. *Нове життя*. 1997.

## References

1. Brytskyi P. (2017) Doslidzhennia Ukrayiny vchenymy Yevropy u period seredniovichchia i novyi chas [Studies of Ukraine by European Scholars in the Middle Ages and Modern Times]. *Pryyatel ukrajint-siv. 150 rokiv vid dnia narodzhennia R. F. Kayndlia: zb. nauk. prats* [A Companion of the Ukrainians. The 150th Birthday's Anniversary of R. F. Kaindl: Collected Scientific Works]. Chernivtsi.
2. Burkut I. (2008) Istoricheskaya sudba galitskogo i bukovinskogo rusinstva. Final [A Historical For-tune of Galician and Bukovinian Rusynism. A Final]. *Rusyn*, # 3 (17).
3. Vintoniak O. (1995) *Ukrayina v opysakh zakh-idnoyevropeyskykh podorozhnykiv XVIII stolittia* [Ukraine in Descriptions of XVIIIth-Century Western European Travellers]. Lviv, Munich: Dniprova khvylya.
4. Kozholianko H. (2011) Etnopolitychni protsesy v Ukrayini na pochatku XXI st.: problema politychnoho rusyzmu [Ethno-Political Processes in Ukraine

in the Early XX1st Century: An Issue of Political Rusynism]. *Collected Scientific Papers of the National Ukrainian Studies and World History Research Institute*. Uzhhorod, Vol. 27.

5. Kozholianko H., Kozholianko O. (2011) Doslidzhennia etnopolitychnykh protsesiv: rusyny, rusnaky, ukrayintsi [Studies of Ethno-Political Processes: Rusyns, Rusnaks, and Ukrainians]. *Narodna tvorchist ta etnolohiya* [Folk Art and Ethnology], # 1.

6. Kozholianko H. (2011) Naukovo-teoretychni aspekty «politychnoho rusynstva» zakhidnoukrayinskooho rehionu na pochatku XXI stolittia [Theoretical Aspects of Political Rusynism in the Western Ukrainian Region in the Early XX1st Century]. *20 rokiv nezalezhnosti Ukrayiny: zdobutky, vtraty i stratehiyi maybutnioho: materialy XI Naukovo-praktychnoyi konferentsiyi* [Twentieth Anniversary of Ukrainian Independence: Achievements, Losses, and Strategies of the Future: Proceedings of the XIth Theoretical and Practical Conference]. Kyiv.

7. Kozholianko H. (2011) Ukrayintsi-rusyny Halychyny i Bukovyny: istoriya – suchasnist [Ukrainians-Rusyns of Halychyna and Bukovyna: History and Modernity]. *Naukovyi zbirnyk Muzeju ukrayinskoyi kultury u Svydnyku* [Scientific Collection of the Museum of Ukrainian Culture in Svydnyk]. Svydnyk, Vol. 26.

8. (2009) *Materialy etnografichnoyi ekspeditsiyi Chernivetskoho natsionalnoho universytetu imeni Yuriya Fedkovycha. Etnografichniy muzey ChNU* [Materials of an Ethnographic Expedition of the Yuriy Fedkovich Chernivtsi National University]. Vol. 2

9. Mykhaylyna L. (1997) *Naseleennia Verkhniogo Popruttia VIII–X st.* [The Population of the VIIIth–Xth-Century Upper Prut River Lands]. Chernivtsi.

10. Myshanych O. (1992) Karpatorusynstvo, yoho dzherela y evolutsiya u XX st. [Carpatho-Rusynism and Its Origins and Evolution in the XXth Century]. *Karpatska Ukrayina* [Carpathian Ukraine]. November, 19th.

11. Myshanych O. (1993) *Karpaty nas ne rozluchat* [The Carpathians Will Not Separate Us]. Uzhhorod.

12. (2007) *Nimetskyi vchenyi Yohann Kol pro Bukovynu ta Halychynu v seredyni XIX st.* [The German Scholar Johann Kohl on Bukovyna and Halychyna in the Mid-XIXth Century]. Chernivtsi.

13. Niderle L. (1956) *Slavianskiye drevnosti* [Slavonic Antiquities]. Moscow.

14. Pyvovarov S. (2001) *Khrystyianski starozhytnosti v mezhyrichchi Verkhniogo Prutu ta Seredniogo*

*Dnistra* [Christian Antiquities in the Interfluvium of the Upper Prut River and the Dniester]. Chernivtsi.

15. Tyvodar M. (1994) *Istoriya rusyniv* [The History of Rusyns]. *Sribna zemlia* [Silver Land]. January, 29th.

16. Tymoshchuk B. (1969) *Pivnichna Bukovyna – zemlia slovyanska* [Northern Bukovyna is the Slavonic Land]. Uzhhorod.

17. Tymoshchuk B. (1973) *Shypynska zemlia za arkeolohichnyimi danymi* [Shypynsi Lands according to Archeologic Data]. *Suchasne i mynule Pivnichnoyi Bukovyny* [The Present and the Past of Northern Bukovyna]. Kyiv.

18. Turiy O. (1996) *Halytski rusyny mizh moskovilstvom i ukrayinstvom (do pytannia pro tak zvane «starorusynstvo»)* [Halychyna Rusyns between Moscovites and Ukrainophiles (On the Issue of the So Called Starorusynstvo)]. *The Third International Congress of Ukrainists (Kharkiv, August 26–29, 1996)*. Kharkiv, Part 1.

19. Shylov Yu. (2002) *Dzherela vytokiv ukrayinskoyi etnokultury* [Sources of Ukrainian Ethno-Culture's Origins]. Kyiv.

20. Shylov Yu. (2004) *Kray ushedshih let* [The Land of the Bygone Times]. Kiev.

21. Shylov Yu. (1995) *Prarodina ariyev* [The Urheimat of the Aryans]. Kiev.

22. *Derzhavnyi arkhiv Chernivetskoyi oblasti* [State Archives of Chernivtsi Region], Fund 1, Inventory 1, File 23.

23. Delamarre C. (1869) *Un peuple Européen de quinze millions oublié devant L'histoire. Petition au Senat de L'Empire demandant une réforme dans l'enseignement de L'histoire*. Paris.

24. (1898) *Die Oesterreichische-ungarische Monarchie in Wort und Bild. Bukowina*. Wien.

25. Kaindl R. F. (1898) *Ethnographische Streifzüge in den Ostkarpathen. Beiträge zur Hausbau-forschung in Oesterreich*. Wien.

26. Kaindl R. F. (1897) *Haus und Hof bei den Rusnaken*. *Globus*, № 71.

27. Kaindl R. F. (1896) *Der Festkalender der Rusnaken und Huzulen*. Czernowitz.

28. Kohl J. G. (1841) *Reisen im Inneren von Russland und Polen. Die Bukowina, Galizien*. Dresden; Leipzig.

29. Martinowicz I. (1887) *Historische Zeugnisse über dieaaltesten Beherscher und Einwohner der Bukowina in der Moldau*. Czernowitz.

30. Mušinka M. (1997) *Rusini-Ukrajinci – jedna národnost'. Нове життя*.

### Summary

Civil-political and scientific-theoretical aspects of the ethnic processes in the Western Ukrainian lands (Halychyna, Bukovyna, Transcarpathia) in the late XIXth – early XXIst century are investigated in the article. The published works of political orientation, where it is affirmed, that Rusyny are separate (the fourth) East Slavic nation, are subjected to the scientific criticism. It is proved, that Rusyny (Rusnaky) are Ukrainians. The archaeological (by B. Tymoshchuk, L. Mykhailyna, S. Pyvovarov), historical (L. Niderle, Johan-Georg Kohl, K. Delamar) works, where it is indicated that Rusyny are Ukrainians, are used in the investigation.

Civil, political and scientific-theoretical aspects of the ethnic processes in Bukovyna of the late XIXth – early XXIst century are published on the pages of magazines and newspapers. The authors of the articles on the Rusyny existence as a separate ethnos, do not choose words, use the ethnic terminology unskillfully, do not understand the *ethnos* concept and its structure, from the standpoints of the former unanimity and political favour they discuss the ethnic processes of the XX century in Bukovyna, Halychyna and Transcarpathia. They are dominated by passions, political sympathies and antipathies, party-political interests of different countries.

Each nation (also Ukrainians) has its own ethnic self-consciousness, where the ethnic features of the people are shown. It protects nation from assimilation. Ethnic identity stimulates the development of ethnic cultural features. Ethnic consciousness is displayed both on the social and individual levels, fixing the status and cultural unity by the ethnic community members. The ethnonym *Rusyny* has been changed into Ukrainians in the 1920s in Bukovyna, Halychyna.

**Keywords:** the public, politics, science, history, Rusyny, Ukrainians, law, published works, magazines, newspapers.